

Türkiye’de Kentsel Teknik Altyapı Tesisleri Uygulamalarında Koordinasyonun Önemi ve Altyapı Koordinasyon Merkezleri (AYKOME)

Kamil KARATAŞ¹, Cemal BIYIK²

Özet

Kentlerde gelişimin ve yaşam standartlarının bir göstergesi olan teknik altyapı tesisleri, insan vücudundaki damarlar ve sinir lifleri gibi birbirleriyle önemli ilişkileri vardır. Bu tesisler ülkemizde farklı kurumlar tarafından yapıldığından, kurumlararası koordinasyon sorunları yaşanmaktadır. Çoğunlukla ortak mekân olan kamu yollarından geçirilerek, son kullanıcıya ulaştırılan altyapı tesislerinin planlama, yerleştirme, yapım, bakım ve onarım ile diğer birtakım inşaat çalışmalarında koordinasyon yoksa tesislerin birbirlerine, çevreye ve çevrede yaşayanlara zarar vermesi kaçınılmazdır. Bu çekincelerle yürürlüğe konulan mevzuata göre, 16 büyükşehir belediyesinde **Altyapı Koordinasyon Merkezleri (AYKOME)** kurulmuştur. Bunların dışındaki belediyelerde ise böyle bir birim bulunmadığından, şehir yaşamı olumsuz etkilenmekte, teknik altyapı kurumları kaliteli ve sağlıklı hizmet verememektedir.

Bu yazıda Büyükşehir belediyelerinde altyapı hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak amacıyla kurulan AYKOME’ye yönelik olarak yapılan bir anket çalışması değerlendirilmiştir. Altyapı koordinasyonunun ne ölçüde sağlandığı, AYKOME’nin yapılıncası, işleyişi ve yaşanan sorunlar anketle tespit edilen bilgiler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Kentsel altyapı, teknik altyapı tesisleri, Büyükşehir Belediyesi, AYKOME

Abstract

Emphasis on Coordination in Urban Technical Infrastructure Facility Applications and Infrastructure Coordination Centers (AYKOME) in Turkey

Technical infrastructures, indication of development and life standards in urban areas, have important connections with each other similar to the nerves in human body. It is quite common that organizations in charge of these amenities encounter some coordination problems since these constructions are built by different organizations in our country. It is inevitable to damage environment and people when there is insufficient coordination between organizations during planning, placing, building and maintaining these amenities which are often located under public roads. To avoid these inconveniences, a law was put into practice stating that Infrastructure and Coordination Center (AYKOME) was to be established within 16 metropolitan municipalities. Since other municipalities do not have such units as AYKOMEs, city life is affected negatively and organizations responsible for infrastructures cannot provide quality service.

In this paper, a survey study is evaluated based on AYKOME,

which is established to provide coordination for underground utility services in metropolitan areas. Along with the valuable information gained from the survey, it has given us a chance to evaluate the structuring and processing the issues and problems encountered by AYKOMEs, and the success status of the coordination for underground utilities.

Key Words

Urban infrastructure, technical infrastructure facilities, metropolitan municipality, AYKOME

1. Giriş

Ülkemizde hızlı nüfus artışı ile birlikte kırsal alanların iticiliğine karşın kentlerin çekiciliği, şehirlerde plansız ve uygun altyapıdan yoksun yerleşim biçimleri doğurmuştur. Halen bu hareketlilik devam etmekte olup uzun yıllarda süreceği beklenmektedir. Kentlere olan bu göç hareketi iyi yönetilememiş ve kentlere gelen insanlara merkezsel ve yerel yönetimler tarafından iyi yaşam alanları oluşturulamamıştır. Dolayısıyla kentsel alanların birçoğu düzensiz ve yeterli kentsel altyapıya sahip değildir. Bu yüzden halen kullanılan altyapının da taşıma kapasitelerini aştığı görülmektedir (AKYOL 1995).

Günlük yaşantımızda cadde ve sokaklarda arızalanan temizsu ve kanalizasyon borularının onarımında, aynı yolun sık sık farklı kurumlar tarafından kazıldığını görmekteyiz. Bu sırada yollar ulaşımına kapanmakta, çevre olumsuz etkilenmekte ve yaşam kalitesi düşmektedir. Bütün bunların temelinde, altyapı çalışmalarında gereksinim duyulan konum ve öznelik bilgilerinin, ya mevcut olmadığı ya da birçoğunun sağlıklı, güncel ve erişilebilir olmadığı görülmektedir. Bu yüzden arızalara geç müdahale edilmekte, sağlıklı planlama yapılamamakta, ilgili kurumlar arasında yeterli bilgi alışverişi ve koordinasyon sağlanamamakta ve çağdaş hizmet verilememektedir. Kentlerde yaşayanlara çağdaş altyapı hizmeti verebilmek için altyapı bilgi sisteminin oluşturulması konusunda, altyapı hizmeti götüren kurum ve kuruluşların gayretleri olmakla birlikte, çok azında bu sistemin kurulduğu bilinmektedir. Ayrıca, kentlerde yaşayanlara altyapı hizmeti getiren kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla, 16 büyükşehir belediyesinde kurulan Altyapı Koordinasyon Merkezlerinin çalışmalarında da sorunlar olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyeleri dışındaki diğer şehirlerde ise bu merkez zaten bulunmamaktadır (KARATAŞ 2007). Sadece Düzce Belediyesi, 2005 yılında Düzce Valiliğinin

¹Dr., Aksaray Üniversitesi, Jeodezi ve Fotogrametri Müh. Bölümü, Aksaray, ²Prof. Dr. KTÜ, Jeodezi ve Fotogrametri Müh. Bölümü, Trabzon

oluruyula Altyapı Koordinasyon Merkezi oluşturmuş durumdadır (URL-1 2008).

Diğer taraftan, düzensiz yapılan altyapı tesisleri nedeniyle, kişi ve kuruluşların yaptığı kazılar sonucunda önemli miktarda kazalara neden olmakta; mal ve can kayıpları olmaktadır. Örneğin Bursa’da mevcut doğalgaz dağıtımını sağlayan BURSAGAZ’ın doğalgaz hatlarına 2005 yılı içinde kişi ve kuruluşlar tarafından yapılan 734 kazının, 386’sında zarar verilmiştir. Bu zararın kuruma maliyeti 261.715 YTL’dir. Sadece bir ilde ve bir kurumda meydana gelen bu kayıp ülke geneline yayılırsa bu rakamın büyük boyutlara ulaşacağı tahmin edilmektedir (İŞİTMEZOĞLU ve TÜRE 2007).

Bu durum kentlerde yaşayanlara altyapı hizmeti veren kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanamamasının var olan sorunları daha da arttırdığını göstermektedir. Çünkü teknik altyapı hizmetlerinin koordinasyonunun sağlıklı bir biçimde yapılması AYKOME’lerin etkin olarak görevlerini yerine getirmesine bağlıdır. Bu düşünceden hareketle, AYKOME’lerin, yapmış oldukları çalışmaları, yaşadıkları sorunları tespit etmek ve yapılabilecek düzenlemelere katkı sağlamak amacıyla bir anket çalışması yapılmış ve bunun sonuçları burada yorumlanmıştır.

2. Ülkemizde Kentsel Teknik Altyapı Hizmetlerinin Koordinasyonuna Yönelik Anket Çalışmaları

Ülkemizde ilk kez 3030 sayılı **Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun** (Resmi Gazete (RG): 09.07.1984/18453) ile birlikte büyükşehir belediyeleri dâhilindeki altyapı hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak amacıyla kurulan altyapı koordinasyon merkezlerinin işleyişi ve karşılaşılan sorunlara yönelik olarak anket uygulaması

yapılmıştır. Ankara, İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyesi AYKOME’lerinde anket çalışması, karşılıklı görüşme ve yapılan uygulamalar yerinde incelenerek değerlendirilmiştir. Anket formu, diğer büyükşehir belediyelerinde bulunan AYKOME’lere posta yoluyla gönderilmiştir. 16 büyükşehir belediyesinde bulunan AYKOME’lerin hepsinden cevap alınmıştır (Şekil 1). Ankette, AYKOME’lerin altyapı kurumları arasındaki koordinasyonun sağlanması yönünde hangi durumda oldukları, yapılan tesislerin konum bilgilerinin elde edilip edilmediği, teknik eleman durumu ve koordinasyon merkezinin yapılmasıyla ilgili sorular sorulmuştur.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, en basit yöntemler olarak yüzde analizi ve aritmetik ortalama yöntemlerine başvurulmuştur. Karşılaştırmalarda yüzde analizi, verilerin dağılımının merkezinin bulunmasında da aritmetik ortalama kullanılmıştır (AYAZ 2004). Anket soruları ile elde edilmiş cevaplar, Microsoft Excel ortamında ham veri olarak sayısallaştırılmıştır. Daha sonra, veriler **SPSS 10.0** istatistik programında değerlendirilerek, hazırlanan frekans tabloları yardımı ile yüzde oranı şeklinde elde edilmiştir.

3. Bulgular ve İrdelemeler

3.1. AYKOME’ye Yönelik Olarak Uygulanan Anketlerle Elde Edilen Veriler

AYKOME’nin işleyişi ve yapılması çalışmalarıyla ilgili olarak, büyükşehir belediyelerinde bulunan AYKOME’lerle karşılıklı görüşme ve posta yoluyla anket yapılmıştır. Bazı sorular ortak olarak AYKOME’ye üye olan büyükşehirlerde bulunan **Elektrik Dağıtım Müessese İl Müdürlüklerine (EDMİM)**, **TELEKOM İl Müdürlüklerine** ve **Büyükşehir Belediyeleri Su ve Kanalizasyon İdarelerine (BÜBESKİ)**’de sorulmuştur (KARATAŞ 2007). Buradan elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

Şekil 1: Büyükşehir belediyesi AYKOME birimlerine gönderilen anketlerin dağılımı

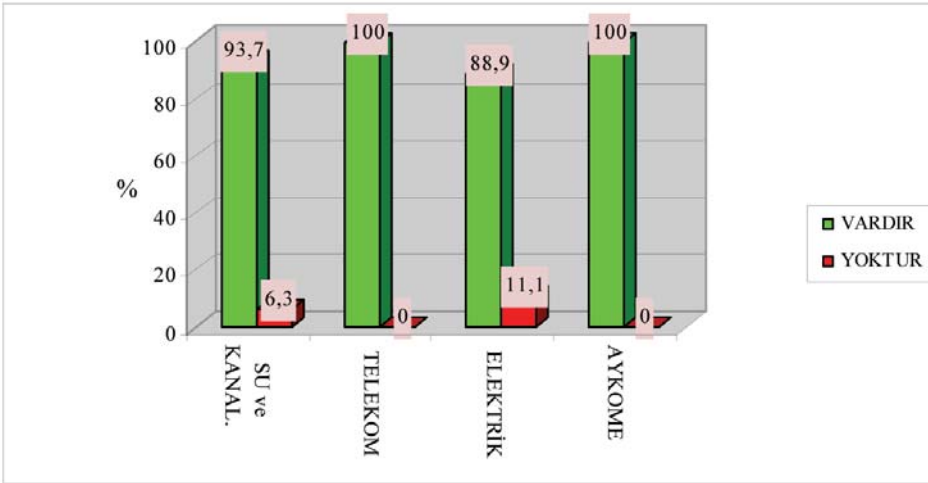
3.1.1. Altyapı Çalışmalarında AYKOME’nin Gerekliliği

Büyükşehir belediyeleri sınırları içerisinde, altyapı hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak amacıyla bu belediyelere bağlı olarak Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) kurulmuştur. Merkezin gerekliği konusunda yöneltilen soruya, yüzde olarak AYKOME’ye üye olup ankete katılan **Teknik Altyapıyla İlgili Kurum ve Kuruluşlar (TAİKUR)**’dan; BÜBESKİ’nin 93,7’si, TELEKOM’un 100’ü, EDMİM’in 88,9’u, olumlu görüş bildirmişlerdir. AYKOME’nin ise 100’ü olumlu görüş bildirmişlerdir (Şekil 2). TAİKUR’un, altyapı yatırımlarının ve hizmetlerinin yapılması sırasında bir

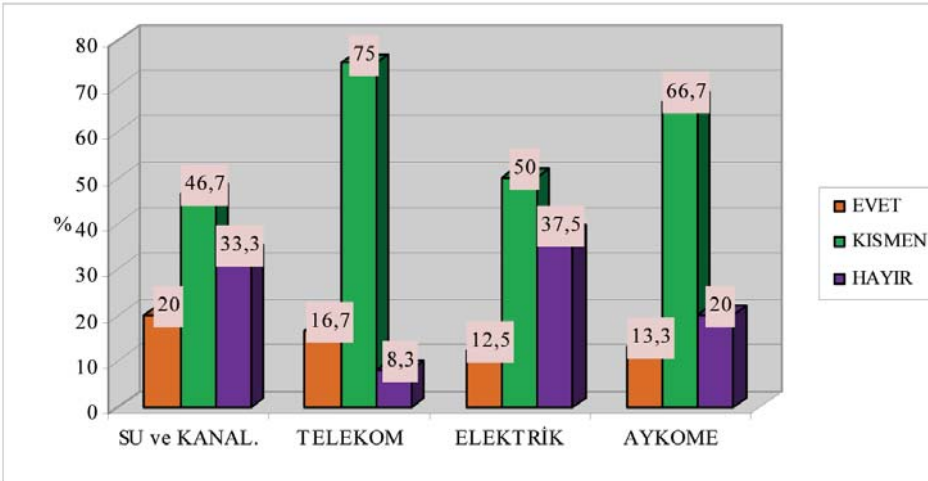
koordinasyon birimine ihtiyaç olduğu konusunda görüş birliği içerisinde oldukları görülmüştür.

3.1.2. AYKOME’nin Mevzuatta Belirtilen Görevlerini Yerine Getirmesi Durumu

AYKOME’nin mevzuatla belirlenen görevlerinin yerine getirilmesi konusunda yöneltilen soruya, BÜBESKİ’nin % 20’si, TELEKOM’un % 16,7’si, EDMİM’in % 12,5’i, AYKOME’nin % 13,3’ü olumlu cevap vermişlerdir (Şekil 3). Bu değerlendirmelere göre, AYKOME’nin tam anlamıyla görevini yerine getiremediği anlaşılmaktadır.

Şekil 2: Altyapı çalışmalarında AYKOME’nin gerekliği

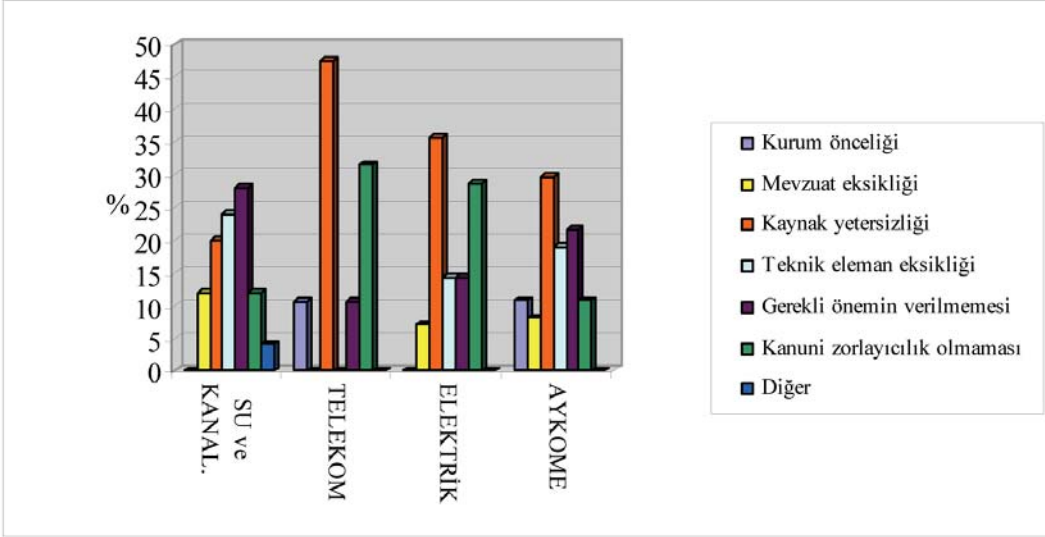

Şekil 3: AYKOME’nin görevini yerine getirmesi durumu

3.1.3. AYKOME’nin Görevlerini Yerine Getirememesinin Nedenleri

AYKOME’nin görevlerini yerine getirememesinin nedenleri olarak BÜBESKİ’lerin; % 20’si kaynak yetersizliğini, % 24’ü teknik eleman eksikliğini, % 28’i gerekli önemin verilmemesini öne çıkarmışlardır. Bu görüşlere AYKOME’lerin; % 29,7’si kaynak yetersizliği, % 19’u teknik eleman eksikliği, % 2,6’sı gerekli önemin verilmemesi şeklinde katılmışlardır. TELEKOM’da ise; % 47,4 kaynak yetersizliği, % 31,6 kanuni

zorlayıcılık olmaması, seçenekler arasında öne çıkmıştır. Aynı seçeneklere EDMİM’de de % 35,7 oranında kaynak yetersizliği, % 28,6 oranında kanuni zorlayıcılık olmaması şeklinde cevap verilmiştir. Burada büyükşehir belediyelerine bağlı olan BÜBESKİ’nin ve AYKOME’nin aynı seçeneklerde yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı şekilde büyükşehir belediyesine bağlı olmayan TELEKOM ve EDMİM’de kendi içerisinde aynı seçeneklerde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır (Şekil 4).

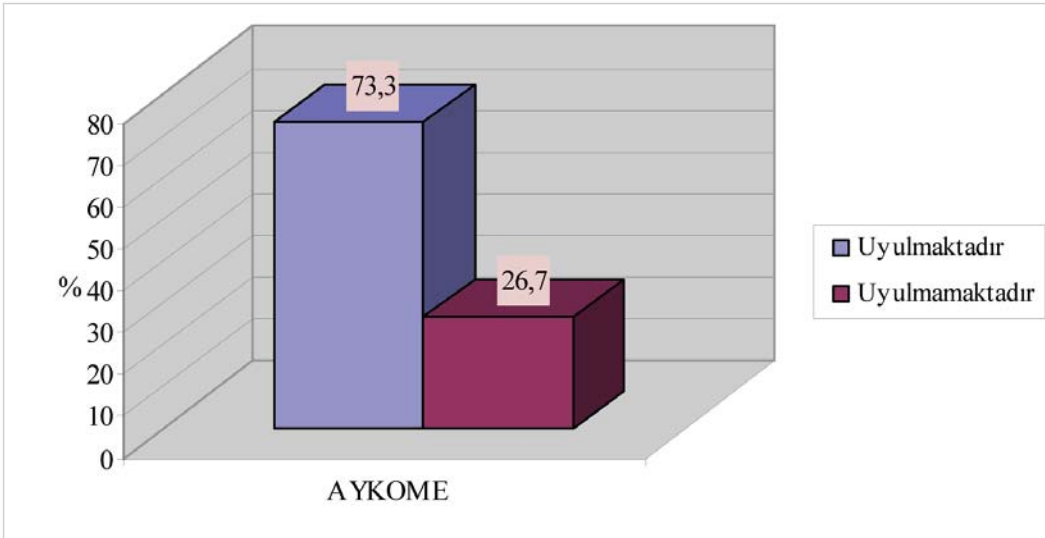

Şekil 4: AYKOME'nin görevlerini yerine getirememesinin nedenleri

3.1.4. AYKOME Tarafından Alınan Kararlara Uyulması Durumu

İçişleri Bakanlığı tarafından AYKOME'nin çalışma usul ve esaslarını düzenleyen **Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği**'ne (RG: 15.06.2006/26199) göre,

AYKOME tarafından alınan kararlar; büyükşehir belediyesi, büyükşehir dâhilindeki diğer belediyeler ve büyükşehir sınırları içindeki kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişileri bağlar (Md. 6). AYKOME tarafından alınan kararlara uyulması konusunda, AYKOME'ler % 73,3 oranında olumlu görüş bildirmişlerdir (Şekil 5).

Şekil 5: AYKOME tarafından alınan kararlara uyulması durumu

3.1.5. AYKOME'ye Üye Olan Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yıllık Yatırım Programlarını Zamanında Vermesi Durumu

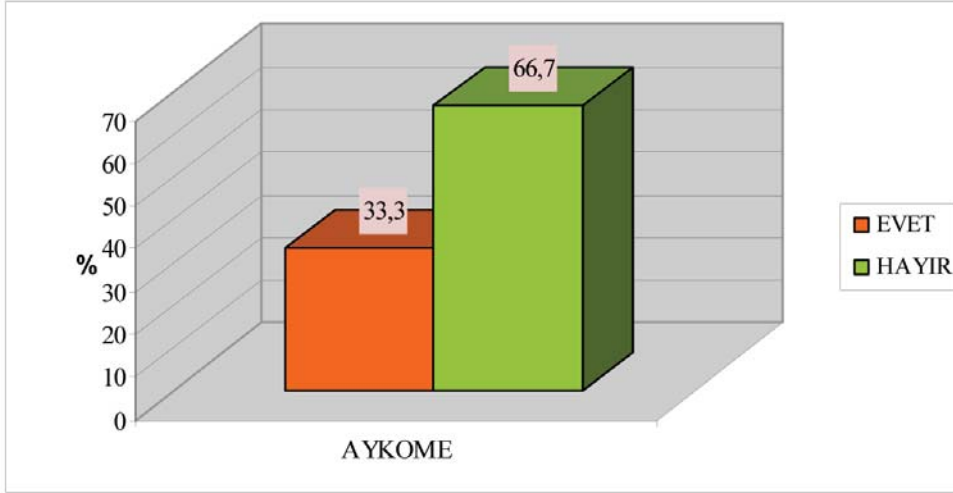
5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na (RG:23.07.-2004/25531) göre; Altyapı Koordinasyon Merkezi, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar tarafından büyükşehir içinde yapılacak altyapı yatırımları için kalkınma planı ve yıllık programlara uygun olarak yapılacak taslak programları birleştirerek kesin program hâline getirir. Kesin programlarda birden fazla kamu kurum ve kuruluşu tarafından aynı anda

yapılması gerekenler ortak programa alınır (Md. 8). Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği'ne (RG: 15.06.2006/26199) göre, TAİKUR, bir sonraki yılın taslak programlarını Eylül ayı sonuna kadar AYKOME'ye vermeleri gerekmektedir (Md.13/a). AYKOME'ye üye olan TAİKUR'lerden yıllık yatırım programlarını zamanında vermeyenlerin oranının % 66,7 olduğu görülmektedir (Şekil 6). Yıllık yatırım programlarının zamanında verilmesi, bir sonraki yılda yapılacak yatırımların koordinasyonunun sağlanması ve ortak programa alınması açısından önemlidir. Ancak, burada sorun olduğu anlaşılmaktadır.

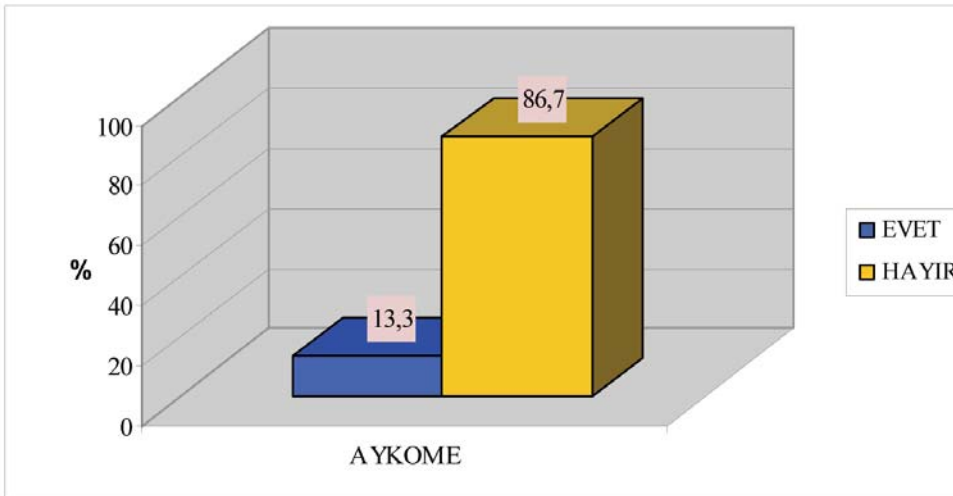
3.1.6. AYKOME Bünyesinde Ortak Programa Alınan Altyapı Hizmetlerine Yönelik Altyapı Yatırım Hesabı Oluşturulması

Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği’ne (RG: 15.06.2006/26199) göre, altyapı yatırım hesabı, ortak programa alınan altyapı hizmetlerinin amaca uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerine konulan ödeneklerden, bu hesaba

yapılacak aktarım ile kazılardan elde edilen gelirlerden oluşmaktadır (Md.14/1). İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi AYKOME’de altyapı yatırım hesabı çalışır durumdadır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nde de 2005 yılında çalışmaya başlamıştır (Şekil 7). Altyapı yatırım hesabının -iki büyükşehir belediyesi hariç- oluşturulmaması sonucu, ortak programa alınan altyapı hizmetleri olmadığı ya da olsa bile amaca uygun gerçekleştirilmediğini göstermektedir.

Şekil 6: TAİKUR’un, AYKOME’ye yıllık yatırım programlarını zamanında vermesi durumu

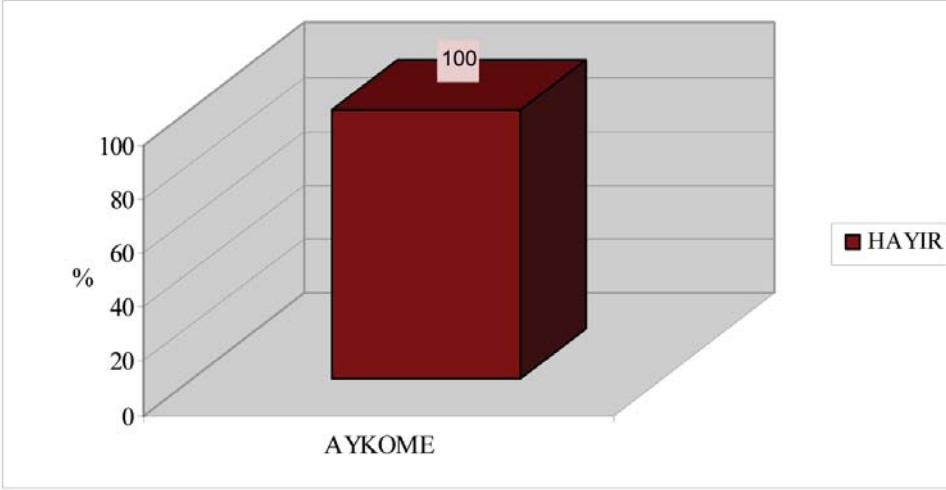
Şekil 7: AYKOME bünyesinde altyapı yatırım hesabı oluşturulması

3.1.7. AYKOME’ye Üye Olan TAİKUR’un Altyapı Yatırım Hesabına Kendi Paylarını Zamanında Ödeme Durumu

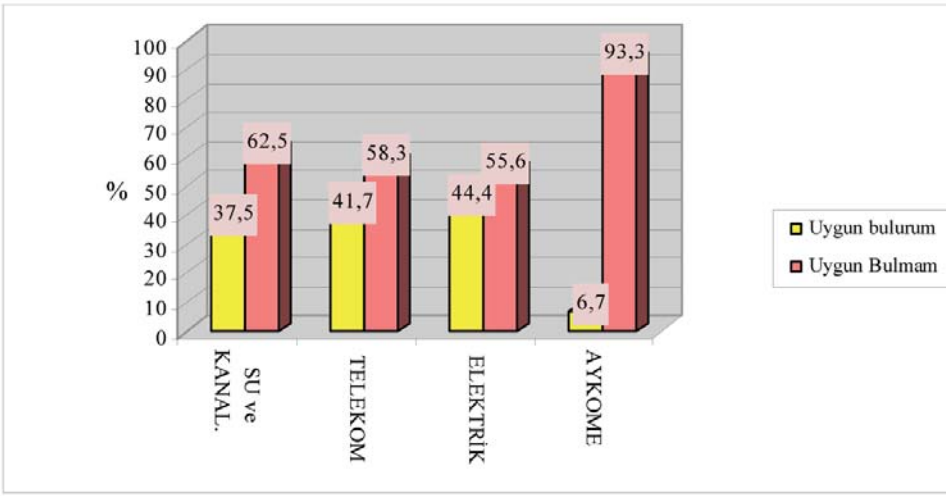
Ortak programa alınan hizmetler için kamu kurum ve kuruluş bütçelerinde yeterli ödenegün bulunmadığının bildirilmesi durumunda, büyükşehir belediyesi veya ilgisine göre bağlı kuruluş bütçelerinden bu hizmetler için kaynak ayrılabilir. Bu durum yürürlükten kaldırılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Yönetimi Hakkındaki Kanun’da bulunmamakta olup, yürürlükte olan yeni 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’yla (RG:23.07.2004/25531) getirilen bir kuraldır. Yapılan anket sonucu, AYKOME’de, altyapı hesabının çalışmadığı anlaşılmaktadır (Şekil 8)

3.1.8. AYKOME’nin Belediyeden Bağımsız Bir Birim Olması Durumu

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na göre, büyükşehir belediyeleri bünyesinde kurulan AYKOME’nin bağımsız bir birim olmasını, BÜBESKİ’nin % 37,5’i, TELEKOM’un % 41,7’si, EDMİM’in % 44,4’ü tarafından uygun bulunurken, AYKOME’de bu oran yalnızca % 6,7’dir (Şekil 9). AYKOME’ye üye olan TAİKUR’ların, AYKOME’nin büyükşehir belediyesine bağlı olmasını tam olarak benimsemedikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 8: TAİKUR’un altyapı yatırım hesabına kendi paylarını zamanında ödemesi

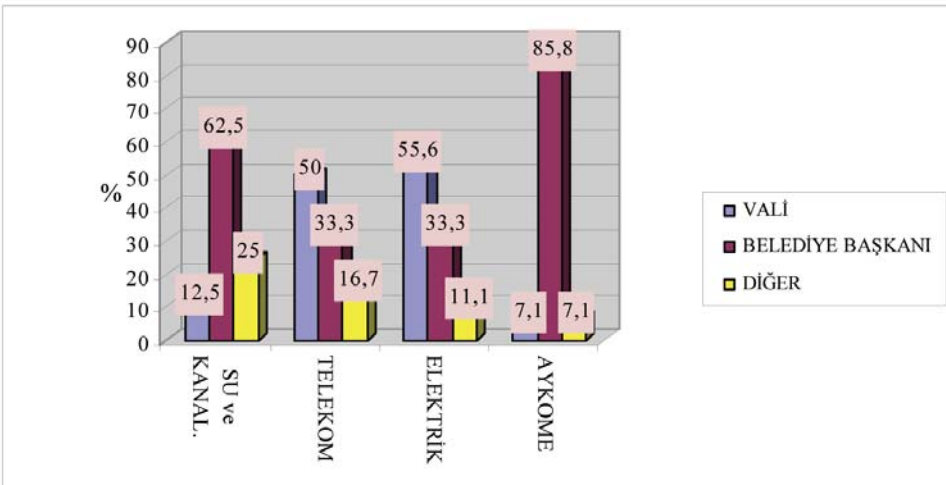

Şekil 9: AYKOME’nin belediyeden bağımsız bir birim olması durumu

3.1.9. AYKOME’nin Toplanma ve Karar Alma İkkesi ile İlgili Düşünceler

Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği’ne (RG:15.06.2006/26199) göre; büyükşehir belediyesi AYKOME, büyükşehir belediye başkanına bağlıdır. Başkan bu görevi bizzat veya görevlendireceği kişi eliyle yürütür (Md.5). TAİKUR’dan büyükşehir belediyelerine bağlı olan

AYKOME’nin % 85,8’i ve BÜBESKİ’nin % 62,5’i, AYKOME’nin büyükşehir belediye başkanlığında toplanıp kararlar almasını uygun bulmaktadırlar. Buna karşılık, büyükşehir belediyesine bağlı olmayan TELEKOM’da ve EDMİM’de % 33,3 oranında kabul görmektedir (Şekil 10). Burada, özellikle büyükşehir belediyelerine bağlı olmayan kurumların, yetkilerinin elinden alınmasına çok da sıcak yaklaşmadığı sonucuna varılabilir.

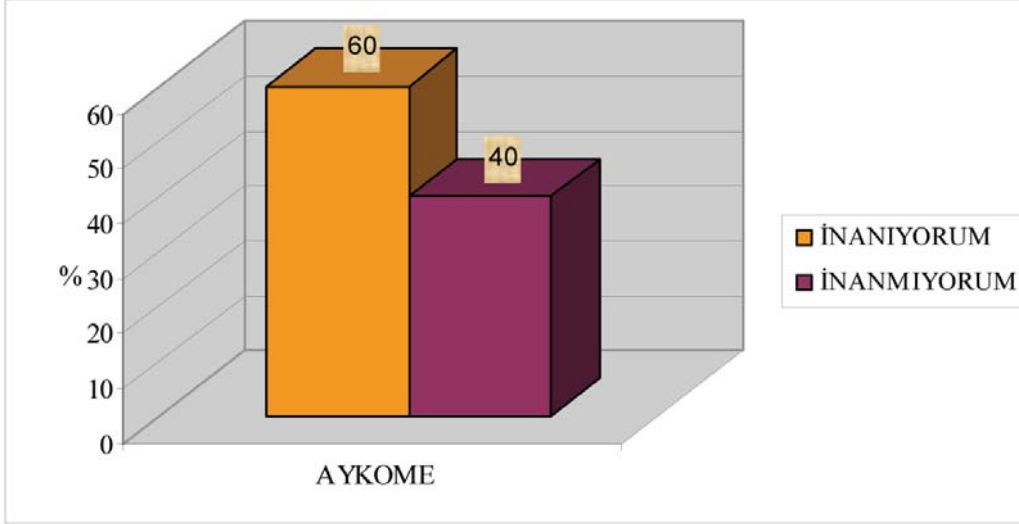

Şekil 10: AYKOME’nin toplanma ve karar alması ile ili görüşler

3.1.10. AYKOME’nin Teknik Altyapı Çalışmalarını Disipline Etmesi Durumu

Büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki altyapı hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak amacıyla kurulan AYKOME’nin

teknik altyapı çalışmalarını disipline ettiğine inananların oranının, AYKOME’de % 60 olduğu görülmektedir (Şekil 11). Bu durumda altyapı çalışmalarının koordinasyonunun tam anlamıyla sağlanamadığının AYKOME tarafından da kabul gördüğü söylenebilir.

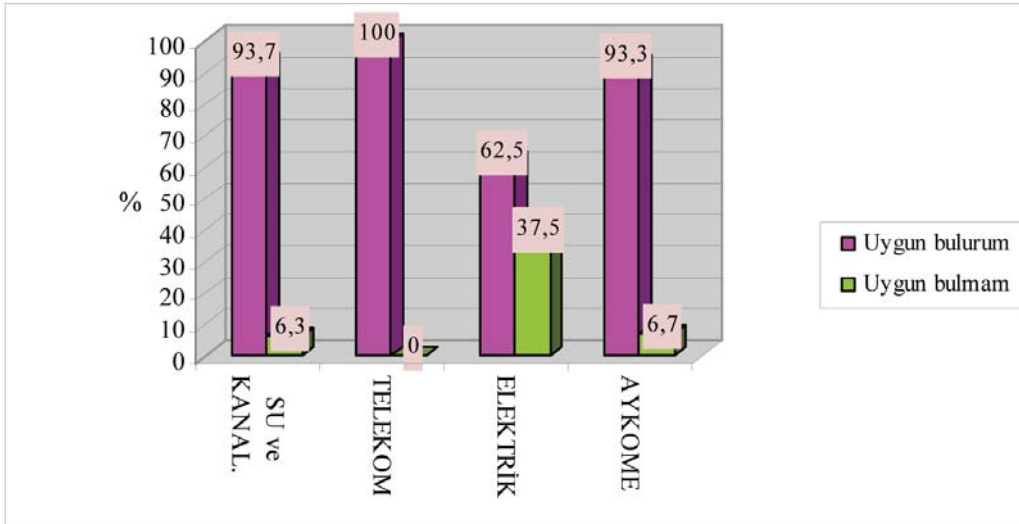

Şekil 11: AYKOME’nin teknik altyapı çalışmalarını disipline etmesi durumu

3.1.11. Teknik Altyapı Tesisleri Planlanırken Güzergâh Planlarının AYKOME’nin Onayından Geçmesi Durumu

Kentlerde teknik altyapı tesislerinin (TAT) yerleştirilmesinde, özellikle şehir içi yollar farklı TAİKUR tarafından yoğun biçimde kullanılmaktadır. Bu kullanım sırasında, diğer altyapı

tesislerine zarar verilebilmekte ve mekânın iyi kullanılmasından dolayı ileride yapılacak tesislere yer kalmamaktadır. TAT’ın güzergâh planlamasında AYKOME’nin onayından geçmesinin TAİKUR tarafından genel kabul gördüğü anlaşılmaktadır (Şekil 12). Bu da sevindirici bir durum olarak görülebilir. Ancak bu konuda gerekli teknik ve hukuki altyapı oluşturulması gerekmektedir.

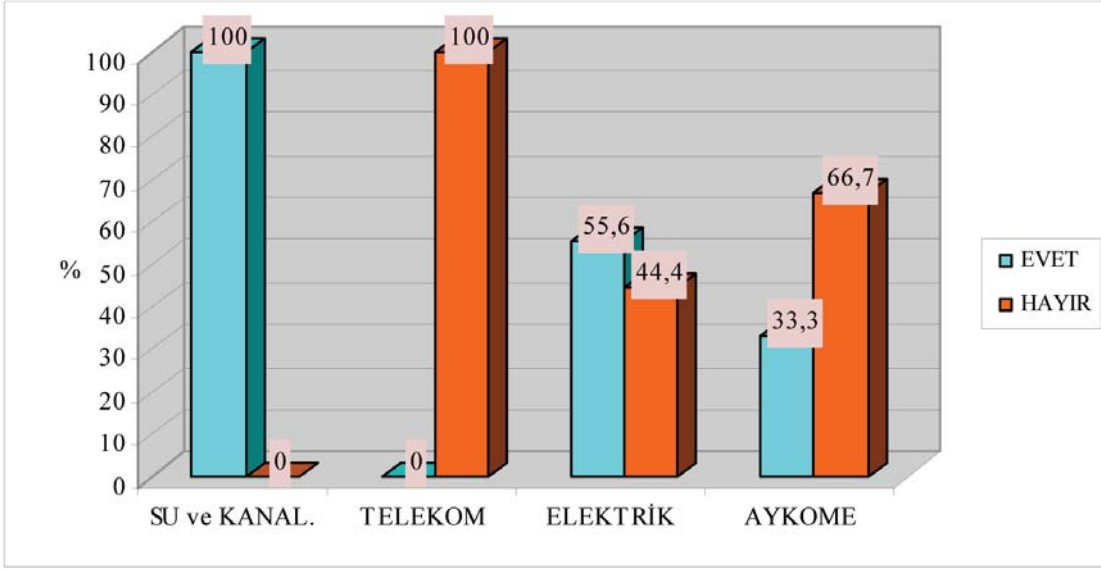

Şekil 12: TAT planlanırken güzergâh planlarının AYKOME’nin onayından geçmesi durumu

3.1.12. Yeni Yapılan veya Yenilenen TAT’ın 3B Konum Bilgilerinin Elde Edilmesi

TAİKUR’un yeni yaptıkları TAT’ın son halini gösteren 3B konum bilgilerinin elde edilmesine yönelik anket sorusuna; AYKOME’nin % 33,3 oranında, TAT’ın 3B konum bilgilerini elde ettikleri yönünde cevap vermişlerdir (Şekil 13).

AYKOME’nin, TAT’ın 3B konum bilgilerinin elde edilmesi konusunda çalışmaların yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, TAİKUR’un 3B konum bilgilerinin elde edilmesine yönelik olarak AYKOME yönetmeliğinde zorlayıcı hükümler konulmalıdır. Buna göre; kurumlararası ortak çalışmayla birlikte standartlar oluşturulmalı, AYKOME’nin teknik donanım ve eleman altyapısı güçlendirilmelidir.

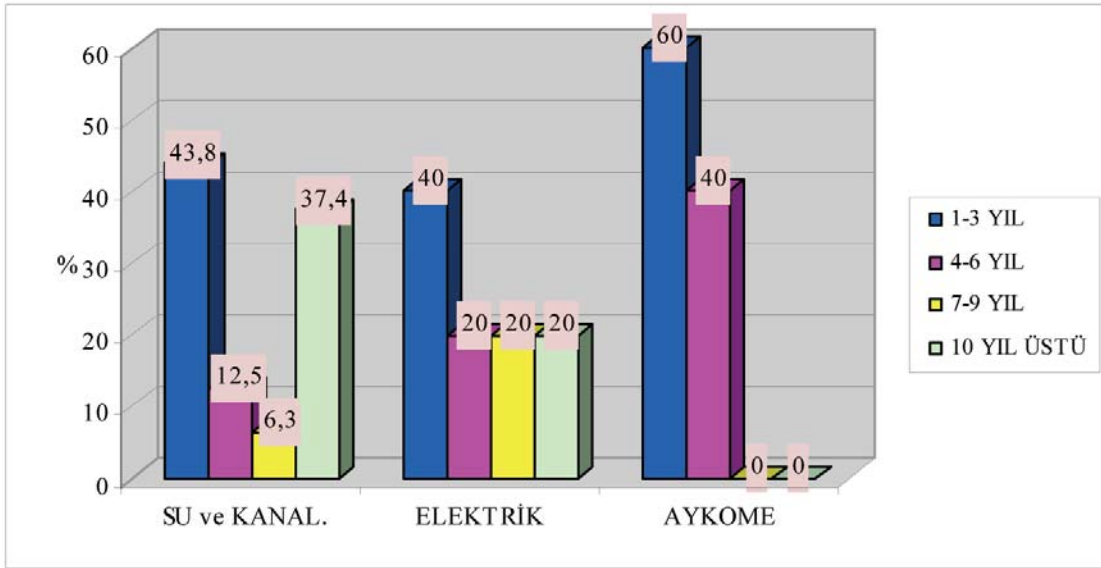

Şekil 13: TAT'nin 3B konum bilgilerinin elde edilmesi durumu

3.1.13. TAT'a Ait 3B Konum Bilgilerinin Ne Zaman Beri Elde Edildiğine İlişkin Bilgiler

TAİKUR'dan yaptıkları TAT'ın 3B konum bilgilerini, AYKOME'nin % 60'ı 1-3 yıl, % 40'ı ise 4-6 yıl arasında elde

ettikleri şeklinde cevap vermişlerdir (Şekil 14). Buradan da TAT'ın 3B konum bilgilerini elde eden AYKOME'nin, konum bilgilerinin elde edilmesi yönündeki çalışmalarının yeni olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 14: TAT'a ait 3B konum bilgilerinin elde edilme süreci

3.1.14. TAT'ın Galeri İçerisine Alınmasıyla İlgili Çalışmalar

Ülkemizde, TAT'ın ortak bir mekân olarak galeri sistemi içerisine alınması konusunda düşünceler hep gündemde olmakla birlikte, bu konuda çok da ilerleme kaydedilememiştir. Anket sonuçları da bunu doğrular niteliktedir (Şekil 15). Anket sonucuna göre; galeri sisteminin yalnızca, Mersin'de seçilen bir pilot bölgede uygulandığı anlaşılmaktadır. Galeri yapılamayışında, ilk yapım maliyetlerinin yüksek oluşu, bütün TAT'ı içerisine alan standartlara uygun mekânın her yerde bulunamamasının, bulunsa bile inşaatının zorluğu, yönetilmesi

vb. nedenler etken olabilmektedir.

3.1.15. AYKOME'nin Yetkilerinin Arttırılması ve Daha Fonksiyonel Olması Durumu

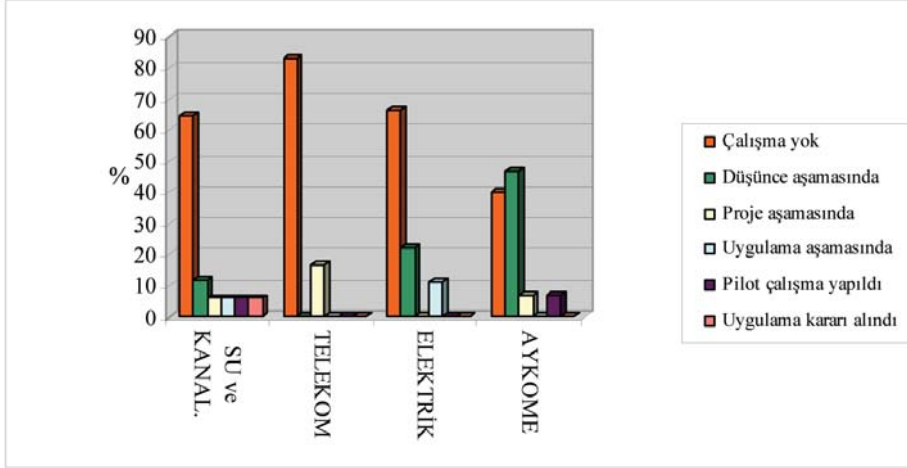
5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve buna bağlı olarak çıkartılan yönetmeliğe göre, yetkileri ve sorumlulukları belirlenen AYKOME'nin, yetkilerinin ve işlevinin daha da artırılması konusunda EDMİM % 44,4 oranında, diğer altyapı kurumları ise % 90'ların üzerinde olumlu görüş bildirmişlerdir (Şekil 16). Buradan AYKOME'nin, mevcut yetkilerinin ve işlevinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

3.1.16. TAT’ın Konum Bilgilerinin Elde Edilmesinde AYKOME’nin Son Onay Makamı ve Bilgilerin Toplandığı Merkez Olması Durumu

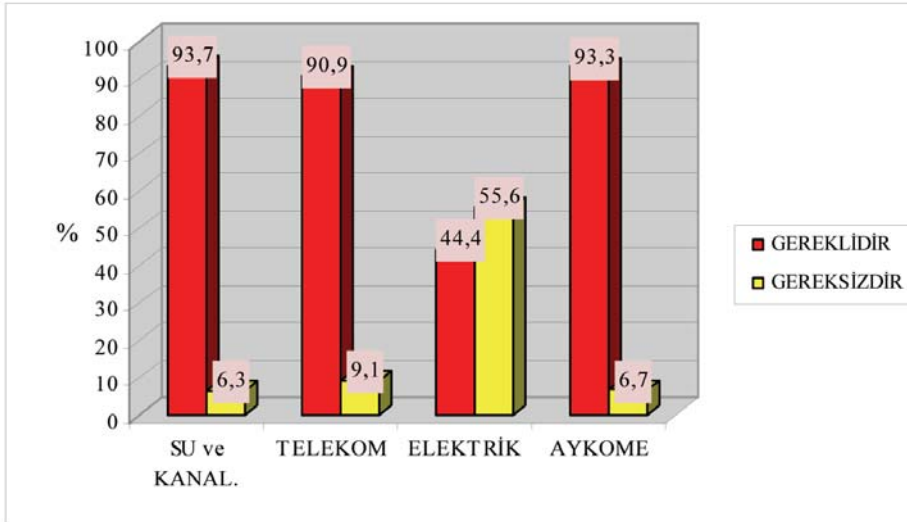
TAT’ın konum bilgilerinin elde edilmesinde, şehirle ilgili TAT’ın konum bilgilerinin bir kopyasının da AYKOME’ye gönderilip burada bir bilgi bankası oluşturulması gerekmektedir. Bunun için AYKOME teknik eleman ve donanım yönünden

güçlendirilerek daha etkin bir duruma getirilmelidir. TAT’ın grafik ve grafik olmayan verilerinin elde edilmesine ve gösterimine yönelik teknik standartlar oluşturulacak şekilde çalışmalar yapılmalıdır.

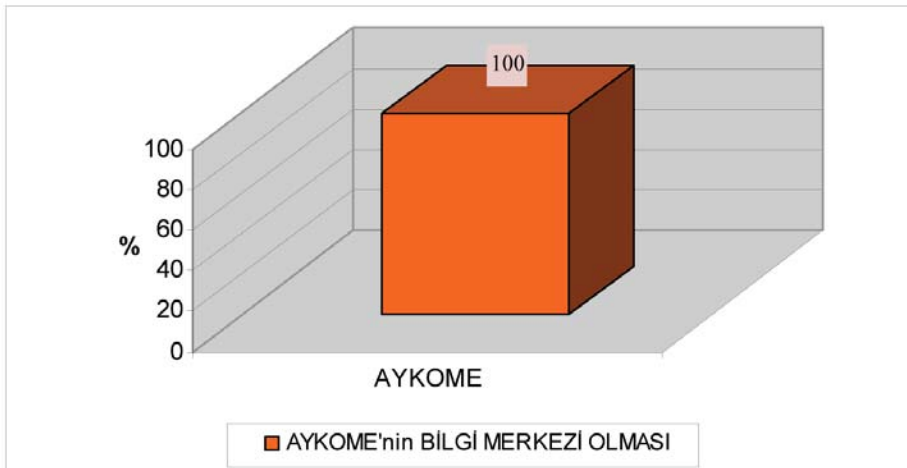
Yapılan anket sonucuna göre; TAT’ın konum bilgilerinin elde edilmesinde AYKOME’nin son onay makamı ve bilgilerin toplandığı yer olmasını AYKOME’nin hepsinin kabul ettiği belirlenmiştir (Şekil 17).

Şekil 15: TAT’ın galeri içerisine alınmasıyla ilgili çalışmalar

Şekil 16: AYKOME’nin yetkilerinin artırılması ve daha fonksiyonel olması durumu

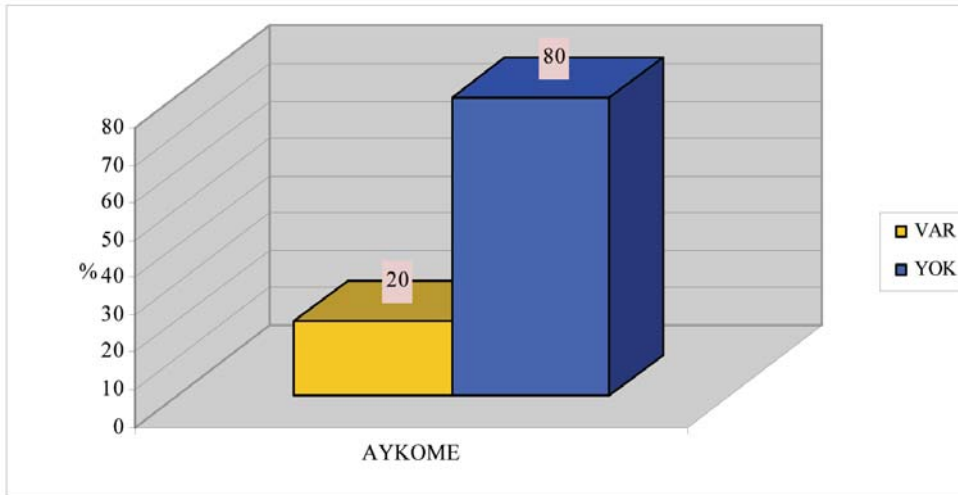

Şekil 17: TAT’ın konum bilgilerinin elde edilmesinde AYKOME’nin son onay makamı ve bilgilerin toplandığı merkez olması durumu

3.1.17. AYKOME’de Harita Mühendisliği

Teknik çalışmaların yerine getirilmesi ve kalitesinin artırılması için AYKOME bünyesinde değişik disiplinlerden oluşan teknik elemanların istihdam edilmesi gereklidir. AYKOME’nin % 20’sinde harita mühendisi çalışmaktadır (Şekil 18). İzmir ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi AYKOME’de bir, İstanbul

Büyükşehir Belediyesi AYKOME’de ise 10 harita mühendisi görevlidir. Özellikle TAT’ın konum bilgilerinin elde edilmesi ve kontrollerinin sağlanması açısından AYKOME’lerde harita mühendisi istihdamının sağlanması önemlidir. Yani, AYKOME’nin teknik yönden de güçlendirilip örgütlenmesinin oluşturulması gerekmektedir.

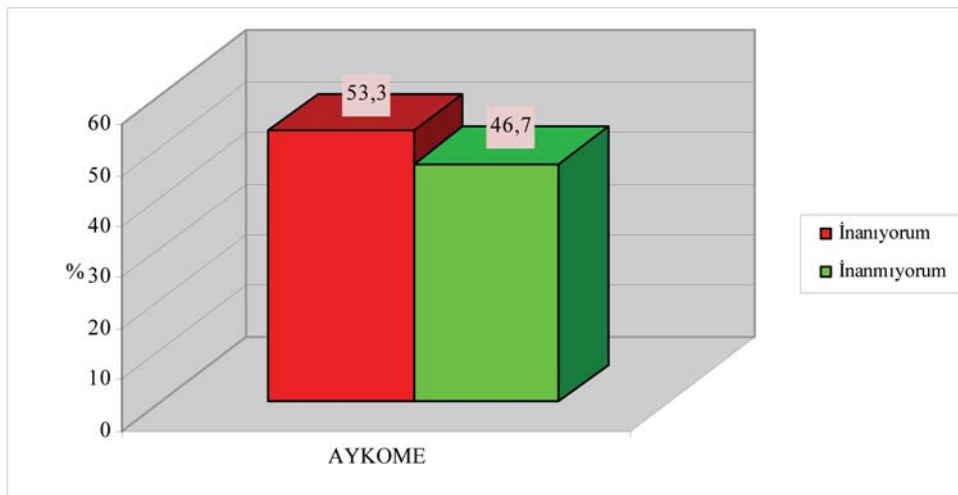

Şekil 18: AYKOME bünyesinde görev yapan harita mühendisi oranı

3.1.18. AYKOME’nin Yetkilerinin Yeterliliği

Büyükşehir belediyelerine bağlı olarak çalışan AYKOME’nin yaklaşık yarısı yetkilerinin yetersiz olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir (Şekil 19). Şehirlerdeki altyapı çalışmalarının

verimli olması ve koordinasyonun daha iyi sağlanmasına yönelik mevzuat oluşturulmalıdır. Bu işlevlerin yerine getirilmesi için AYKOME’nin yapılandırılması gerekmektedir. İhtiyaç duyulan teknik eleman ve donanım sağlanması yönünde de adımlar atılmalıdır.

Şekil 19: AYKOME’nin yetkilerinin yeterliliği konusu durumu

4. Sonuç ve Öneriler

Kentsel teknik altyapı tesisleri farklı bütçeleri olan ve bağlı oldukları makam açısından değişiklik gösteren kurum ve kuruluşlar tarafından yapılmakta veya yaptırılmaktadır. Bu da koordinasyonun sağlanamamasına, kaynak ve zaman kaybına neden olmaktadır. Ülkemizde, mevzuata göre, altyapı çalışmalarının koordinasyonuna yönelik büyükşehir belediyelerinin bulunduğu kentlerin haricinde bir birim mevcut

değildir. Kentsel teknik altyapı çalışmalarında koordinasyonun önemi TAİKUR’larca bilinmekle birlikte koordinasyonun yeterince sağlanamadığı anlaşılmaktadır. 16 büyükşehir belediyesinde bulunan AYKOME’nin mevzuattan ve uygulamada karşılaşılan sorunlardan dolayı görevlerini tam anlamıyla yerine getiremediği görülmektedir. Aynı yerde farklı kurumlar tarafından yapılacak altyapı çalışmalarının ortak programa alınıp koordinasyonunun sağlanmasında yatırım

planlarının önceden hazırlanması ve finansmanın ortak hesaptan sağlanması gereklidir. Ancak bu durumda da bazı sorunlar vardır. Yapılan anket uygulamasıyla, AYKOME’ye üye olan TAİKUR’ların yıllık yatırım programlarını zamanında vermediği tespit edilmiştir (% 66.7). Bu da bir sonraki yılda yapılacak yatırımların koordinasyonunda ve ortak programa alınmasında sorun oluşturabilecek bir durumdur. Ortak programa alınan yatırımların tek elden yapılmasının finansmanını sağlamak amacıyla oluşturulan altyapı yatırım hesabı -İstanbul, Kocaeli hariç- çalışmamaktadır. Bunun için 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na göre kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinde yeterli ödenek yoksa büyükşehir belediyesi veya ilgisine göre bağlı kuruluş bütçelerinden kaynak ayrılabilir.

TAİKUR’un yatırım planları, beş yıl için hazırlanmalı ve bu planlar AYKOME’de değerlendirilip ortak yatırım alanları yıllara göre tespit edilmelidir. Buna göre AYKOME tarafından ortak çalışma yapılarak aynı anda kazı ve yerleştirme çalışmaları başlatılmalıdır. Yerleştirmesi yapılan tesislerin son durumunun konum bilgileri elde edilmelidir. Bunu sağlamak için AYKOME yönetmeliğine hükümler konulmalıdır. Ortak programa alınan yatırım programlarının finansman boyutunu çözmek için mevzuattaki altyapı yatırım hesabı aktif hale getirilerek, AYKOME’ye ilgili altyapı kurumlarının paylarını yatırımları konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

Mevzuatta AYKOME tarafından alınan kararlara uyulmaması durumunda yaptırımın ne olacağı konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Bunun için hukuki ve idari önlemler alınmalıdır. AYKOME belediye başkanına bağlı ancak özerk bir şekilde ve daire başkanlığı veya genel müdürlük seviyesinde yapılmalıdır. İlgili şehir büyüklüğü dikkate alınarak meslek disiplinlerinden yeterli sayıda teknik elemanlar bulundurulmalıdır. AYKOME, şehirlerin altyapı çalışmalarının koordinasyonunun sağlanmasında ve planlanmasında daha aktif ve bir bilgi merkezi olacak şekilde yapılandırılmalıdır. Ayrıca, bütün teknik altyapı tesislerini kapsayacak teknik altyapı bilgi sistemi kurulması yönünde adımlar atılmalıdır. Bunun için teknik, hukuki, ekonomik ve idari altyapı oluşturulmalıdır. AYKOME toplantıları, üst düzeyde yöneticilerin katılımıyla yapılmalıdır. AYKOME, gerekli durumlarda -yılda en az bir kez- ilgili mülki idare âmirinin başkanlığında toplanmalıdır.

AYKOME, TAT’ın güzergâh planlamalarında yetkili ve son onay makamı olmalıdır. Bunun için AYKOME’nin teknik birimi güçlendirilerek planlama ve proje birimleri oluşturulmalı ve etkin şekilde çalıştırılmalıdır. TAT’ın planlama çalışmalarında ve yerleştirilmesinde kullanılan altlıkların elde edilme-

sinde ve güncelliğinin sağlanmasında harita mühendisliği önemli görevler üstlenmektedir. Bu nedenle AYKOME’de harita mühendisleri istihdam edilerek daha verimli çalışması sağlanmalıdır.

Yapılan bu anket sonuçları göstermiştir ki; ülkemizde altyapı tesisleriyle ilgili uygulamaların sağlıklı ve ekonomik yapılabilmesi, bu tesislerle ilgili kurumlar arasında iyi işleyen bir koordinasyonla ancak mümkün olacaktır. Tıpkı harita yapan ve kullanan kurumlar arasında koordinasyonu sağlayan “**Bakanlıklararası Harita İşlerini Koordinasyon ve Planlama Kurulu**” gibi bir görev yüklenecek olan bu merkezler, özellikle yaz-kış nüfusu farklılık gösteren şehirlerimizin altyapı çalışmalarında karşılaşılan sorunların çözümüne ışık tutacaktır.

Teşekkür

Bu çalışmada kullanılan anket sorularını, cevaplandırarak gönderen Büyükşehir belediyeleri AYKOME çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız. Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No: 2003.112.006.1, 2007).

Kaynaklar

- AKYOL N.: **Belediyeler ve İmar Plan Değişiklik İlişkileri**, KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü Araştırma Raporları, Fakülte Yayın No:1995/2, Trabzon, 1995.
- AYAZ H.: **Türkiye Ormancılığında 4785 Sayılı Yasanın Uygulanması ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği)**, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2004.
- İŞİTMEZOĞLU S. ve TÜRE, A.: **Neden Altyapı Bilgi Sistemi**, 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, 13-16 Eylül 2006, İstanbul http://dis.fatih.edu.tr/store/docs/isitmezoglu_nedaltbilsisjllH8Do3.pdf. 12.02.2007.
- KARATAŞ K.: **Kentsel Teknik Altyapı Tesisleri, Kadastro ve Türkiye’deki Uygulamaların Organizasyonu**, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2007.
- URL- 1, <http://www.bizim-mig.com.tr/arsiv/63/63-19.asp> 24.01.2008.

Kısaltmalar Listesi

- AYKOME**: Altyapı Koordinasyon Merkezi
EDMİM: Elektrik Dağıtım Müessese İl Müdürlükleri
BÜBESKİ: Büyükşehir Belediyeleri Su ve Kanalizasyon İdareleri
TAİKUR: Teknik Altyapıyla İlgili Kurum ve Kuruluşlar
TAT: Teknik Altyapı Tesisleri